

com a NL coster, p. ex. *as pəŋəlá* important accident coster de Sa Conillera (arxipèlag de Cabrera, 1969). Un *penyaletó* Estellencs (1964). En tot cas ni el mot ni els seus derivats, són res peculiar de les costes: *Es Penyalo* és nom propi d'un «coll» d'agafar tords a Sa Comuna de Valldemossa; *penyaler* «trepador de peñas» civ. (PzCabr.). *Empenyalar-se* 'encastellar-se la cabra dalt de qualque recingle o penyal d'on no pot davallar' (Manacor, BDLC ix, 184); *empenyalador*. *Desempenyalar*. *Penyalós*. *Penyalam*. *Penyalenc*.

Penal 'capcer d'una casa' (BDC xx, 92), cf. supra. S'usa *penal* a Pego (Moll, BDC xxiii, s. v.), a Benasc (Ferraz, 85). Fora del domini català, continua aquesta denominació en diverses variants formatives, i en els parlars gascons en la seva equivalència fonètica: aranes *penau*, que segueix a l'O. per les valls de Luixon, Larboust, Aura i Alt Adour (AlfSchmitt, *La Terminol. Pastorale d. l. Pyr. C.*, 7; Palay); i a l'Est en el Coserans, *penal* a la vall lldg. de Massat (Fahrholz, *W. u. W. Hoch-Ariège*, 23); el primitiu *péno* «grosse ardoise qui recouvre chaque gradin du pignon» a les valls de Baretja i Luz (Schmitt; Palay); en dialectes it.: Abruzzi *pennucia* «culmine di un tetto», napol. *penata* «gronda di tegole» (d'Ovidio, *ZRPh*. xxviii, 542). Derivat + *penalera* (mal grafiat *pan-*, BDC xx, 197), però a Setcases constatarem Schüle i jo, el 1936, que anomenaven *panalèras* 'les peces de llosa de baix llosat o sostre'.

Penyalar 'penyalar' sobretot ross. (Edm. Brazés, *L'ocell i les cireres*, 73; Jampy, *Lliris Canigó*, 46). Més s'estén el sinònim fem. *penyatera*, no sols usat pel gironí Ruyra (ja en *Marines i B.*, 1903), car el sento força sovint per l'Alt Gironès «La Pedra dels Tres Senyors és sobre les *penyateras* de Gulany» Camós, «La Roca del Corb és una *penyatera* molt alta» Riudellots de la Creu (1964); però també a Cerdanya (col·lectiu sense plural: *tota aquella penyatera*, Portè, 1959), i al Maestrat («El Tormassal tot són *penyateres* trencades» Albocàsser, 1961). *Penyategar* emp. (Pous i Pagès), i més generalment *penyateguer*: «damunt la Roca Vella hi ha un *penyategè* que en diuen *les Carranques*» La Roca d'Albera (1959); però tant o més sovint *penyateguera*: col·lectiu-ponderatiu: «allà hi ha una *penyategèra!*» Morellàs, i tanmateix també en plural *penyategèras* (Cameles). Simplement *penyera* mall. («Es Caragol és una *penyera* que hi ha dins Sa Torre», Capdepera); d'on *penyeral* que només he sentit en el Gaià («—Què és la *Cova Rodona?* —Es un *penyeral*» a Montferri, i també referint-se a La Guinardera). I usat per V. Català.

Penyó, és exclusivament val., i no el recordo d'enlloc al Nord de L'Horta, però sí en grans masses, des del Palància fins a l'extrem Sud. Es nota allà que, a diferència del castellà, no sempre forma, envist *penya* una oposició augmentativa, car més d'un cop diuen *penya* dels accidents més grandiosos i *penyó* d'altres que ho són una mica menys: tothom diu *La Penya de Oltà* de la gegantesca muntanya entre el Marquesat i la Marina, i s'ha dit molt *La Penya d'Ijac* (p. ex., ja en un doc. de 1562, p. p. Llopis Bertomeu, en la mo-

nografia *Calpe*, p. 104); *Els Penyons* a Penàguila són petits. Certament és veritat que en això hi ha vacil·lació: «*El Penyó d'Ijac*», MGadea (*T. del Xè* i, 107); i, parlant dels de Laguar, que ben cert són grans a tot ser-ho, *Penyons* sembla haver estat general. Altrament per a més estudi remetré a les monografies de l'*Onom. Cat.* I em limito ací a donar una llista dels termes, on, segons les cèdules a mà, hi ha *penyons*: Serra de Calderona, Parcent, Gandia, Laguar, Murla, Orba, Orbeta, Tàrbena, Penàguila, Castell-de-Castells, Fageca, Rellou, Fondó de les Neus; i, molt nombrosos, a Finestrat, i a tota la Vall de Guadalest; ço que ja dona un quadro de la repartició geogràfica.

Penyot: «En les caigudes de la serra de Mariòla que miren a la vila de Muro, hi ha un *penyot* que sobrix sobre'ls demés, a qui --- se li dóna el nom de Frare d'Agres», MGadea (*T. del Xè* i, 92; de nou 106). Aquest derivat el tinc més, que en el cas de *penyó*, com a apellatiu (i no tant com a genèric); sobretot allà on en cat. central diríem més aviat *rocassa*: «La Font de Tormos és al peu d'un *penyot* gran» Alzira; molts a Mislata, Picassent, Carlet, Tavernes de V., Beniarbeig, Xaló. *Penyotar* colle.: *el Penyotar del Brúfol*, paratge en el riu Albaida, un poc aigües amunt del camí de Xàtiva al Genovés: és un «correnal» o trajecte de ràpids (1962).

Penedo, gall.-port.: del mot corresponent del cat. preliterari, provinent del ll. vg. PINNETUM, es derivà el nostre nom de comarca *Penedès*, com explico més detingudament en DCEC III, 733, i E. T. C. I, 19, explicació entesa ben defectuosament per *AlcM*, ometent el punt essencial: fou la 'comarca dels castells roquers' (*penedos*) (en oposició al Vallès, on la resistència contra els moros, fou la de les altes valls). Del plural neutre PINNETA vénen *Penedes* (a la Selva etc.).

Per a l'extensió de *penedo* en la toponímia i ús rural portuguesos (en lloc del castellanisme *penha*), veg. Leite de V. (*RLus*. I, 244-5). Ja repetidament en les *Canigas*, mj. S. XIII: «o *penedo* que caera», «sse foi en un *penedo* a galea espeçar» (ed. Mettmann, 113.28, 236.14, 241.34...). Com sigui que *-era* reemplaça sovint *-eda* (*roureda* > *rourera*, *alameda* > *alamera*) i *-er* de vegades val per *-ETUM* (*canyer*, *xopera* 'pollancreda') és possible que *penedo* s'hagi mantingut fins avui a Ribagorça, on usen *penèro* per 'roca, llustra ferma': «sall una font en un *penero*» Roda d'Isàvena, 1957; potser també en mossàrab mallorquí (o arcaisme cat.): *as penís* accident coster a Cala Ratjada (entre el Puig Negre i el Cap Vermei, serrat de roca pura, que puja des d'arran d'aigua fins a una careneta, 1969).

Penat nom d'una arma o coltell de forma semblant a la d'una sageta (amb cantells laterals comparables a les barbes o plomes d'una fletxa): «tres barbudes, quatre *penatz*, tres espacs», «dues espacs e dos *penats* et cinc perpunts» en inv. de Corbins de 1289 i 1299; i, en un altre del mateix lloc i data, «dos elms e dues espacs e dos *penars*» (*BABL* vi, 62, 70, 72), el darrer probablement amb *rs* mal·llegit per *-ts* (car en data tan antiga hi hauria hagut si de cas *-rtz* o *-rz*). De tota manera és veritat que més tard el mot per contamina-